

SPIS TREŚCI

Autorzy III

Przedmowa VII

Rozdział. Choroby układu krążenia	1
1.1. Ogólna charakterystyka chorób układu krążenia. <i>Teresa Widomska-Czekajska</i>	1
Przyczyny i czynniki ryzyka chorób układu krążenia	1
Rozpoznawanie chorób układu krążenia	2
Objawy chorób układu krążenia	3
Podstawowe badania nieinwazyjne	5
Specjalistyczne badania nieinwazyjne	6
Specjalistyczne badania inwazyjne	7
1.2. Choroba niedokrwienna serca – choroba wieńcowa. <i>Teresa Widomska-Czekajska</i>	8
Czynniki ryzyka choroby niedokrwiennej serca i ich zwalczanie	9
Postacie choroby wieńcowej	11
Stabilna dusznica bolesna	12
Ostre zespoły wieńcowe – niestabilna dusznica bolesna i zawał serca	14
Pacjent po zawale serca	19
1.3. Nadciśnienie tętnicze. <i>Jerzy Przegaliński</i>	21
Znaczenie i metody pomiarów ciśnienia	21
Epidemiologia nadciśnienia	22
Czynniki ryzyka nadciśnienia tętniczego	23
Rodzaje nadciśnienia	24
Rozpoznanie	25
Objawy nadciśnienia	25
Badanie i diagnostyka w nadciśnieniu tętniczym	26
Leczenie nadciśnienia tętniczego	27
1.4. Zapalne i zwyrodnieniowe choroby serca. <i>Andrzej Wysokiński</i>	30
Choroby zapalne serca	30
Zapalenie wsierdzia	31
Zapalenie mięśnia serca	32
Zapalenie osierdzia	32
Choroba reumatyczna	33
Kardiomiopatie	34
1.5. Wady serca. <i>Andrzej Wysokiński</i>	35
Wady serca wrodzone	35
Wady serca wrodzone bez przecieku	36
Wady serca wrodzone z przeciekiem	38
Wady serca nabyte	41

Wady zastawki dwudzielnej	41
Wady zastawki półksiężycowatej aorty	43
Wady zastawki trójdzielnej	45
1.6. Niewydolność serca – niewydolność krążenia. <i>Teresa Widomska-Czekajska</i>	46
Przyczyny i podział niewydolności serca	46
Mechanizmy i przebieg niewydolności serca	46
Rozpoznanie niewydolności serca	48
Niewydolność lewej komory	48
Niewydolność prawej komory	49
Leczenie przewlekłej niewydolności serca	50
Obrzęk płuc	52
Wstrząs kardiogeny	54
Rozpoznanie i ocena przebiegu wstrząsu	55
Leczenie	56
1.7. Zaburzenia rytmu serca. <i>Janusz Kudlicki</i>	57
Ogólna charakterystyka zaburzeń rytmu serca	57
Objawy kliniczne	58
Diagnostyka zaburzeń rytmu serca	59
1. Zaburzenia wytwarzania bodźców elektrycznych	59
Nadkomorowe zaburzenia rytmu serca	59
Komorowe zaburzenia rytmu serca (KZR)	64
2. Zaburzenia przewodzenia bodźców	68
Bloki przedsionkowo-komorowe	68
Bloki odnóg pęczka Hisa	69
1.8. Elektroterapia – stymulatory, defibrylatory, ablacje. <i>Bogdan Łakomski</i>	72
Leczenie elektrostymulacją stałą	72
Interferencje elektromagnetyczne u osób ze stymulatorem serca	77
Oddziaływanie innych urządzeń elektrycznych na stymulator serca	78
Czasowa elektrostymulacja serca	79
Sposób wprowadzenia elektrody i podłączenia stymulatora serca	80
Wszczepialne kardiowertery-defibrylatory serca	80
Funkcje kardiowertera-defibrylatora	81
Badanie elektrofizjologiczne	81
Ablacja prądem o częstotliwości radiowej	82
1.9. Kardiogenne stany zagrożenia życia. <i>Janusz Kudlicki</i>	83
Nagłe zatrzymanie krążenia (NZK)	84
Ostre zespoły wieńcowe (OZW)	86
Ostra niewydolność krążenia	88
Obrzęk płuc i astma sercowa	89
Wstrząs kardiogeny	89
Ostra niewydolność prawej komory	90
Zator tętnicy płucnej	90

Przełom nadciśnieniowy	92
Zespół MAS	92
Powikłania leczenia	93
Tamponada serca	93
1.10. Rehabilitacja w chorobach układu krążenia. <i>Jerzy Przegaliński</i>	94
Etapy rehabilitacji	94
Pierwszy okres rehabilitacji (hospitalizacja)	94
Drugi okres rehabilitacji (rekonwalescencja)	95
Trzeci okres rehabilitacji	96
Rozdział 2. Choroby układu oddechowego	99
2.1. Przewlekła obturacyjna choroba płuc (POChP). <i>Jerzy Kozielski</i>	99
2.2. Zapalenia płuc. <i>Robert Kieszko, Janusz Milanowski</i>	106
Zapalenia płuc	106
Wstęp	106
Mechanizmy obronne układu oddechowego	107
Drogi zakażenia	107
Epidemiologia	107
Pozaszpitalne zapalenie płuc	108
Etiologia	108
Objawy kliniczne i radiologiczne	108
Badania bakteriologiczne i serologiczne	109
Wskazania do hospitalizacji. Stan kliniczny pacjenta	110
Strategia leczenia zapaleń płuc	110
Zapalenia płuc szpitalne	112
Etiologia	113
Czynniki ryzyka zapaleń szpitalnych	113
Leczenie – strategia	113
Profilaktyka szpitalnych zapaleń płuc	113
2.3. Gruźlica. <i>Jan Kuś</i>	114
Definicja	114
Występowanie	114
Czynnik przyczynowy	115
Patogeneza	115
Objawy	116
Metody stosowane w rozpoznawaniu gruźlicy	117
Badanie bakteriologiczne	117
Badanie radiologiczne	117
Odczyn tuberkulinowy	118
Badanie histopatologiczne wycinków	118
Gruźlica pierwotna	119
Gruźlica prosówkowa	119
Gruźlica popierwotna	119
Gruźlica popierwotna płuc	120

Gruźlica pozapłucna	120
Gruźlica opłucnej	120
Gruźlica węzłów chłonnych	120
Gruźlica układu moczowego i narządów płciowych	121
Gruźlica układu kostno-stawowego	121
Gruźlicze zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych i mózgu	121
Leczenie gruźlicy	121
Leki przeciwprątkowe	122
Leczenie standardowe	123
Zapobieganie gruźlicy	124
2.4. Rak płuca. <i>Elżbieta Chyczewska</i>	125
Wstęp	125
Epidemiologia raka płuca	125
Etiopatogeneza raka płuca	126
Palenie papierosów	126
Czynniki genetyczne	127
Podział histologiczny raka	127
Rak płaskonabłonkowy	129
Rak drobnokomórkowy	129
Gruczolakorak	129
Rak wielokomórkowy	130
Objawy kliniczne raka płuca	130
Diagnostyka raka płuca	131
Określenie stopnia zaawansowania raka płuca	134
Klasyfikacja (staging) zaawansowania klinicznego raka płuca	135
Leczenie raka płuca	135
Zasady leczenia raka płuca	136
2.5. Choroby śródmiąższowe płuc. <i>Dariusz Ziara</i>	137
2.6. Choroby opłucnej. <i>Dariusz Ziara</i>	142
2.7. Badania czynnościowe układu oddechowego. <i>Jerzy Kozielski</i>	149
2.8. Bronchoskopia. <i>Wojciech Naumnik, Elżbieta Chyczewska</i>	155
Rodzaje bronchoskopii, wskazania i przeciwwskazania do jej wykonania	155
Rodzaje bronchoskopii	155
Przygotowanie pacjenta do bronchoskopii, premedykacja i znieczulenie. Zasady bezpiecznej bronchofiberoskopii	159
Premedykacja i znieczulenie	159
Bezpieczeństwo pacjenta	160
Powikłania bronchofiberoskopii	161
Zagrażające życiu	161
Nie zagrażające życiu	161
Metody diagnostyczne przy użyciu bronchofiberoskopii	162
Pobieranie wycinków	162
Pobieranie materiału szczoteczką	162

Przezoskrzelowa biopsja płuca (<i>transbronchial biopsy</i> – TBB)	162
Przezoskrzelowa aspiracyjna biopsja igłowa (<i>transbronchial needle aspiration</i> – TBNA)	163
Płukanie oskrzelowo-pęcherzykowe (<i>bronchoalveolar lavage</i> – BAL)	163
2.9. Diagnostyka radiologiczna chorób płuc. <i>Iwona Bestry</i>	164
Radiologia cyfrowa	167
Prześwietlenie (skopia)	170
Tomografia tradycyjna	170
Tomografia komputerowa (TK, CT)	171
Spiralna tomografia komputerowa (sTK, sCT)	172
Tomografia komputerowa o wysokiej rozdzielczości (TKWR, HRCT)	173
Bronchografia	173
Ultrasonografia (USG)	173
Rezonans magnetyczny (MR)	175
Badania angiograficzne	176
Scyntygrafia	176
2.10. Palenie papierosów – problem społeczny. <i>Dorota Górecka</i>	177
Rozpoznanie choroby tytoniowej	180
Leczenie uzależnienia od tytoniu	182
Rozdział 3. Choroby przewodu pokarmowego	185
3.1. Choroby przełyku. <i>Andrzej Dąbrowski</i>	185
Choroba refluksowa	185
Objawy	185
Rozpoznanie	186
Leczenie	186
Rokowanie	187
Zaburzenia motoryki przełyku	187
Objawy	189
Badania obrazowe	189
Inne badania	190
Endoskopia	190
Leczenie	190
Rokowanie	191
Inne choroby przełyku	191
Choroby infekcyjne przełyku (grzybicze, wirusowe i bakteryjne)	191
Polekowe uszkodzenie przełyku	191
Nadżerkowe zapalenie przełyku	191
Zmiany w przełyku	192
3.1.1. Nowotwory przełyku. <i>Grażyna Jurkowska</i>	192
Epidemiologia i czynniki etiologiczne raka przełyku	192
Obraz makroskopowy	193
Obraz kliniczny raka przełyku	193
Rozpoznanie oraz ocena stadium zaawansowania raka przełyku	193

Leczenie raka przełyku	194
Rokowanie	195
3.2. Choroby żołądka i dwunastnicy. <i>Andrzej Dąbrowski</i>	195
Zapalenie błony śluzowej żołądka	195
Choroba wrzodowa	197
Rokowanie	198
Krwawienia z górnego odcinka przewodu pokarmowego	199
Dyspepsja czynnościowa	200
3.2.1. Nowotwory żołądka. <i>Grażyna Jurkowska</i>	201
Rak żołądka	201
3.3. Choroby jelit. <i>Jan W. Długosz</i>	205
Kliniczne zespoły upośledzonego wchłaniania	205
Ogólnoustrojowe skutki ZUW	206
Celiakia (choroba trzewna)	206
Nieswoista choroba zapalna jelit	208
Wrzodziejące zapalenie jelita grubego	211
Choroba Crohna	214
3.4. Zespół jelita nadwrażliwego. <i>Barbara Skrzydło-Radomańska</i>	216
Epidemiologia	217
Kryteria diagnostyczne	217
Etiologia i patogenez	218
Rozpoznawanie i diagnostyka różnicowa	220
Leczenie	221
Dieta	221
Czynniki psychologiczne	222
Farmakoterapia	222
3.5. Nowotwory jelita grubego. <i>Grażyna Jurkowska</i>	224
Patogeneza	224
Zmiany genetyczne w RJG	225
Czynniki ryzyka RJG	225
Obraz morfologiczny, lokalizacja i rozprzestrzenianie RJG	226
Obraz kliniczny i rozpoznanie	226
Ocena stopnia zaawansowania RJG	227
Badania przesiewowe	227
Leczenie raka jelita grubego	228
Rokowanie	229
3.6. Choroby trzustki	229
3.6.1. Ostre zapalenie trzustki. <i>Grażyna Jurkowska</i>	229
Etiologia i patogenez	230

Obraz kliniczny	231
Rozpoznanie OZT	231
Ocena ciężkości OZT	232
Leczenie	232
Powikłania OZT	233
3.6.2. Przewlekłe zapalenie trzustki. <i>Grażyna Jurkowska</i>	234
Etiologia i patogenez	234
Obraz kliniczny	235
Rozpoznanie	236
Leczenie	237
Rokowanie	238
3.6.3. Rak trzustki. <i>Grażyna Jurkowska</i>	238
Epidemiologia raka trzustki	239
Patogeneza i czynniki ryzyka	239
Obraz kliniczny	240
Rozpoznanie i ocena zaawansowania raka trzustki	240
Leczenie raka trzustki	242
Rokowanie	242
3.7. Gastroenterologiczna endoskopia. <i>Marian Smoczyński</i>	243
Endoskopia górnego odcinka przewodu pokarmowego	243
Uwagi techniczne i dodatkowe wyposażenie do badań diagnostycznych	243
Endoskopowe metody specjalne	243
Wskazania diagnostyczne do endoskopii górnego odcinka przewodu pokarmowego	244
Zabiegowa endoskopia górnego odcinka przewodu pokarmowego	246
Endoskopia jelita cienkiego (enteroskopia)	248
Endoskopowa cholangiopankreatografia wsteczna (ECPW)	248
Endoskopowe leczenie chorób dróg żółciowych	250
Endoskopowe leczenie schorzeń trzustki	251
Kolonoskopia	253
Wprowadzenie	253
Wskazania	253
Rozdział 4. Choroby wątroby i dróg żółciowych	257
4.1. Budowa i funkcja wątroby w organizmie ludzkim. <i>Beata Kasztelan-Szczerbińska</i>	257
Anatomia wątroby	257
Obraz mikroskopowy wątroby	258
Funkcje wątroby	258
4.2. Autoimmunologiczne zapalenie wątroby. <i>Jadwiga Daniluk</i>	259
Definicja	259
Etiopatogeneza	259
Objawy kliniczne	260
Rozpoznanie	260

Leczenie	263
4.3. Cholestatyczne choroby wątroby. <i>Marek Hartleb</i>	263
Wstęp	263
Sekrecja żółci	266
Objawy kliniczne cholestazy	266
Diagnostyka laboratoryjna i histopatologiczna cholestazy	267
Wybrane choroby cholestatyczne wątroby	267
Cholestaza ciężarnych	267
Zaburzenia rozwojowe wewnątrzwątrobowych dróg żółciowych	268
Pierwotna marskość żółciowa	269
Pierwotne stwardniające zapalenie przewodów żółciowych	271
Mukowiscydoza	272
4.4. Choroba Wilsona. Hemochromatoza. <i>Cezary Tomasz Łozowski</i>	272
Choroba Wilsona (zwyrodnienie wątrobowo-soczewkowe)	272
Hemochromatoza	274
4.5. Alkoholowa choroba wątroby (ALD). <i>Jadwiga Daniluk</i>	277
Metabolizm alkoholu	278
Patomechanizm ALD	280
Przebieg kliniczny ALD	282
Leczenie ALD	283
4.6. Marskość wątroby. <i>Tomasz Mach</i>	284
Powikłania marskości wątroby	291
4.7. Zmiany ogniskowe w wątrobie. <i>Piotr Małkowski, Marek Pacholczyk</i>	296
Wstęp	296
Nowotwory złośliwe	297
Guzy pierwotne	297
Przerzuty do wątroby	298
Zmiany łagodne	299
4.8. Przeszczepienie wątroby. <i>Marek Pacholczyk, Beata Łągińska, Piotr Małkowski</i>	300
Wstęp	300
Wskazania do przeszczepienia wątroby	300
Ocena stopnia zaawansowania niewydolności wątroby	300
Przeciwwskazania do przeszczepienia wątroby	301
Kwalifikacja biorcy wątroby	301
Kwalifikacja narządu do przeszczepienia	302
Operacja przeszczepienia wątroby	303
Leki immunosupresyjne	304
Powikłania	304

Wyniki	305
4.9. Choroby układu żółciowego. <i>Maria Słomka</i>	305
Anatomia i fizjologia dróg żółciowych	306
Anatomia dróg żółciowych	306
Skład i wydzielanie żółci	306
Kamica żółciowa	307
Etiopatogeneza kamicy	307
Objawy kliniczne	309
Rozpoznanie kamicy żółciowej	309
Rozpoznanie różnicowe	310
Powikłania kamicy	310
Leczenie	310
Ostre zapalenie pęcherzyka żółciowego	311
Przewlekłe zapalenie pęcherzyka żółciowego	312
Nowotwory złośliwe pęcherzyka żółciowego i dróg żółciowych	313
Rozdział 5. Choroby krwi i układu krwiotworzenia. <i>Anna Dmoszyńska, Maria Soroka-Wojtaszko</i>	315
5.1. Podstawy krwiotworzenia	315
5.2. Choroby krwinek czerwonych. <i>Maria Soroka-Wojtaszko, Anna Dmoszyńska</i>	317
Badania układu czerwonokrwinkowego	317
Wskaźniki czerwonokrwinkowe	317
Niedokrwistości	318
Niedokrwistość z niedoboru żelaza	320
Niedokrwistość z niedoboru witaminy B ₁₂ i kwasu foliowego	323
Niedokrwistości hemolityczne	327
Niedokrwistość aplastyczna	328
Niedokrwistość w przebiegu chorób przewlekłych	330
5.3. Choroby krwinek białych	332
5.3.1. Neutropenia. <i>Maria Cioch</i>	332
5.3.1.1. Ostre białaczki. <i>Maria Cioch</i>	333
Etiopatogeneza	334
Podział ostrych białaczek	335
Obraz kliniczny	336
Badania diagnostyczne	336
Leczenie	337
5.3.1.2. Przewlekłe białaczki. <i>Joanna Góra-Tybor, Tadeusz Robak</i>	338
Przewlekła białaczka limfatyczna	338
Przewlekła białaczka szpikowa	339
5.3.1.3. Przeszczepianie macierzystych komórek krwiotwórczych. <i>Maria Cioch</i>	341

Wskazania	341
Procedura przeszczepowa	342
Powikłania	342
Nowe metody transplantacji komórek krwiotwórczych	344
5.3.1.4. Ziarnica złośliwa (chłoniak Hodgkina). <i>Joanna Góra-Tybor, Tadeusz Robak</i>	344
Etiologia i objawy kliniczne	344
Badania laboratoryjne i ocena zaawansowania klinicznego choroby	345
Leczenie i rokowania:	345
5.3.1.5. Nieziarnicze chłoniaki złośliwe. <i>Joanna Góra-Tybor, Tadeusz Robak</i>	346
Etiopatogeneza	346
Klasyfikacja NHL	347
Objawy kliniczne, badania laboratoryjne i ocena zaawansowania klinicznego	348
Leczenie i rokowanie	348
5.3.1.6. Szpiczak mnogi. <i>Joanna Góra-Tybor, Tadeusz Robak</i>	350
Objawy	350
Badania laboratoryjne	351
Leczenie i rokowanie	352
5.3.2. Przewlekłe choroby mieloproliferacyjne. <i>Anna Dmoszyńska</i>	352
5.3.2.1. Czerwienica prawdziwa	352
Występowanie i etiopatogeneza	352
Objawy kliniczne	354
Rozpoznanie i różnicowanie	354
Leczenie	355
5.3.2.2. Nadpłytkowość pierwotna	355
Występowanie i etiopatogeneza	355
Objawy kliniczne	356
Rozpoznanie i różnicowanie	357
Leczenie	358
5.3.2.3. Samoistne zwłóknienie szpiku	358
Występowanie i etiopatogeneza	358
Objawy kliniczne	359
Rozpoznanie i różnicowanie	360
Leczenie	360
5.4. Zespoły mielodysplastyczne. <i>Maria Cioch</i>	360
Epidemiologia	361
Diagnostyka	361
Podział zespołów mielodysplastycznych	361
Rokowanie	362
Leczenie	362
5.5. Zaburzenia krzepnięcia krwi	363

5.5.1. Podstawowe wiadomości z fizjologii hemostazy. <i>Bożena Sokółowska</i>	363
Hemostaza pierwotna	364
Hemostaza osoczowa	365
Fibrynoliza	365
Endogenne inhibitory krzepnięcia krwi	366
Podstawowe testy diagnostyczne hemostazy pierwotnej i osoczowej	367
5.5.2. Skazy krwotoczne. <i>Maria Podolak-Dawidziak, Donata Urbaniak-Kujda</i>	368
Wprowadzenie	368
5.5.2.1. Skazy krwotoczne osoczowe	370
Wrodzone skazy krwotoczne osoczowe	370
Choroba von Willebranda	372
5.5.2.2. Nabyte zaburzenia krzepnięcia	373
Choroby wątroby	373
Mocznica	374
Krwawienie w przebiegu leczenia doustnymi antykoagulantami	375
Rozsiane krzepnięcie śródnaczyniowe	375
Nabyte inhibitory czynników krzepnięcia	377
Nabyta choroba von Willebranda	378
Nabyte niedobory jednego czynnika krzepnięcia	378
5.5.2.3. Skazy naczyniowe	378
Skazy naczyniowe wrodzone	378
Nabyte skazy naczyniowe	379
5.5.2.4. Skazy krwotoczne małopłytkowe	379
Skazy małopłytkowe wrodzone	380
Krwotoczne skazy małopłytkowe nabyte	382
Inne małopłytkowe skazy krwotoczne	384
Małopłytkowość spowodowana nieprawidłowym gromadzeniem lub niszczeniem płytek krwi w śledzionie	385
5.5.2.5. Skazy zakrzepowe – trombofilie. <i>Bożena Sokółowska</i>	385
Diagnostyka trombofilii	387
Leczenie	387
Rozdział 6. Choroby układu moczowego	389
6.1. Anatomia i fizjologia nerek. <i>Michał Myśliwiec</i>	389
6.2. Diagnostyka i podział chorób nerek. <i>Michał Myśliwiec</i>	394
Objawy kliniczne	394
Badania laboratoryjne	394
Obrazowe metody badania nerek	397
Podział chorób nerek	399

6.3. Zaburzenia gospodarki wodno-elektrolitowej i równowagi kwasowo-zasadowej. <i>Beata Naumnik, Michał Myśliwiec</i>	399
Gospodarka sodowa i wodna	399
Hiponatremia	400
Hipernatremia	401
Hipokaliemia	402
Hiperkaliemia	403
Kwasica metaboliczna	404
6.4. Ostra niewydolność nerek. <i>Michał Myśliwiec</i>	405
Podział ONN	405
Patogeneza ostrej niewydolności nerek	405
Rozpoznawanie ONN	409
Klinika ONN	410
Zapobieganie ONN	410
Leczenie ONN	411
Schemat postępowania w miąższowej ONN	411
6.5. Kłębuszkowe zapalenia nerek (glomerulopatie). <i>Michał Myśliwiec, Jolanta Małyszko</i>	412
Pierwotne kłębuszkowe zapalenia nerek	412
Wtórne kłębuszkowe zapalenia nerek	413
Ostre poinfekcyjne kłębuszkowe zapalenie nerek	413
Podostre (gwałtownie postępujące) KZN	413
Przewlekłe kłębuszkowe zapalenia nerek	414
Submikroskopowe kłębuszkowe zapalenie nerek	414
Ogniskowe segmentowe szklawiejące kłębuszkowe zapalenie nerek	415
Rozplemowo-mezangialne kłębuszkowe zapalenie nerek	415
Nefropatia IgA	415
Błoniaste kłębuszkowe zapalenie nerek	416
Błoniasto-rozplemowe kłębuszkowe zapalenie nerek	416
6.6. Choroby tkanki śródmiąższowej nerek. <i>Michał Myśliwiec</i>	417
Śródmiąższowe zapalenia nerek (ŚZN)	417
Ostre śródmiąższowe zapalenia nerek (OŚZN)	418
Przewlekłe śródmiąższowe zapalenie nerek (PŚZN)	418
Wady cewkowe	420
6.7. Zakażenia układu moczowego. <i>Michał Myśliwiec, Jacek Małyszko</i>	421
Bezobjawowa bakteriuria	422
Zapalenie pęcherza moczowego (<i>cystitis</i>)	423
Ostre odmiedniczkowe zapalenie nerek (OOZN)	423
Przewlekłe odmiedniczkowe zapalenie nerek (<i>pyelonephritis chronica</i>)	424
Powikłane ZUM	424
Nawracające ZUM	424
Zasady postępowania u chorych z cewnikiem założonym do pęcherza „na stałe”	425

6.8. Nefropatia zaporowa. <i>Jacek Małyszko</i>	425
6.9. Kamica moczowa. <i>Michał Myśliwiec, Szymon Brzóska</i>	426
Definicja i występowanie	426
Patofizjologia	427
Obraz kliniczny	427
Diagnostyka obrazowa	428
Leczenie napadu kolki nerkowej	428
Diagnostyka przyczyn i rodzaju kamicy	429
Zapobieganie nawrotom	430
6.10. Nowotwory nerek i układu moczowego. <i>Michał Myśliwiec</i>	431
Rak nerki (<i>carcinoma renis</i>)	431
Różnicowanie	432
Rak miedniczki nerkowej	433
Rak pęcherza moczowego	433
Rak gruczołu krokowego	434
6.11. Nefropatia cukrzycowa. <i>Jolanta Małyszko, Maria Mazerska</i>	434
Definicja	434
Przyczyny i patomechanizm	434
6.12. Nadciśnienie tętnicze a nerki. <i>Michał Myśliwiec, Jolanta Małyszko</i>	436
Nerka jako sprawca nadciśnienia	437
Nadciśnienie naczyniowo-nerkowe	437
Nadciśnienie mięszow-nerkowe	437
Nerka jako ofiara nadciśnienia – nefropatia nadciśnieniowa	438
6.13. Genetycznie uwarunkowane choroby nerek. <i>Maria Mazerska</i>	439
Zwyrodnienie wielotorbielowate nerek typu dziecięcego	440
Nerka gąbczasta	440
Wrodzona kamica nerkowa (cystynuria)	440
Wrodzone kłębuszkowe zapalenia nerek	440
Choroba Fabry’ego (<i>angiokeratoma corporis diffusum</i>)	441
Wrodzone nieprawidłowości anatomiczne nerek	441
6.14. Nerkowe powikłania ciąży. <i>Jolanta Małyszko</i>	441
Nadciśnienie tętnicze w ciąży	442
Inne powikłania nerkowe w czasie ciąży	443
Zakażenia układu moczowego	443
Ostra niewydolność nerek	444
6.15. Starzenie się organizmu a nerki. <i>Michał Myśliwiec</i>	444

6.16. Przewlekła niewydolność nerek. <i>Michał Myśliwiec, Jolanta Małyszko</i>	447
Diagnostyka	448
Leczenie PNN	450
6.17. Hemodializa. <i>Marek Kalinowski</i>	452
Wskazania do hemodializy	452
Organizacja stacji dializ	453
Technika hemodializy	453
Powikłania hemodializy	454
6.18. Dializa otrzewnowa. <i>Jolanta Małyszko</i>	455
Definicja	455
6.19. Transplantacja nerki. <i>Jacek Małyszko, Michał Myśliwiec</i>	458
Technika transplantacji	458
Zasady leczenia immunosupresyjnego po przeszczepieniu nerki	459
6.20. Dawkowanie leków w niewydolności nerek. <i>Michał Myśliwiec</i>	460
Rola nerek w farmakoterapii	460
Dawkowanie leków w niewydolności nerek	461
Rozdział 7. Choroby gruczołów wydzielania wewnętrznego i choroby metaboliczne	463
Wstęp	463
7.1. Choroby podwzgórza i przysadki. <i>Wojciech Zgliczyński</i>	464
Anatomia układu podwzgórzowo-przysadkowego	464
Czynność układu podwzgórzowo-przysadkowego	465
Choroby układu podwzgórzowo-przysadkowego	465
Gruczolaki przysadki	466
Akromegalia	469
Choroba Cushinga	470
Gruczolaki wydzielające hormony glikoproteinowe	471
Udar przysadki	472
7.2. Choroby nadnerczy. <i>Małgorzata Szlachowska</i>	473
Choroby kory nadnerczy	473
Regulacja czynności wydzielniczej kory nadnerczy – oś podwzgórzowo-przysadkowo-nadnerczowa	473
Nadczynność kory nadnerczy	474
Niedoczynność kory nadnerczy	480
Wtórna niedoczynność kory nadnerczy	481

Choroby rdzenia nadnerczy	483
Nadczynność rdzenia nadnerczy	483
Niedoczynność rdzenia nadnerczy	484
Guzy nadnerczy typu incydentaloma	484
7.3. Choroby tarczycy. <i>Wiesław Zarzycki</i>	485
Uwagi ogólne – podstawowe wiadomości z anatomii i fizjologii gruczołu tarczowego	485
Podział chorób tarczycy	486
Nadczynność i niedoczynność tarczycy	486
Nadczynność tarczycy	486
Niedoczynność tarczycy	487
Diagnostyka laboratoryjna, obrazowa i patomorfologiczna chorób tarczycy	489
Najważniejsze choroby tarczycy przebiegające z nadczynnością	490
Choroba Gravesa-Basedowa	490
Wole guzkowe nadczynne	491
Przełom tarczycowy	492
Zapalenia tarczycy	492
Zapalenia ropne	493
Podostre zapalenie tarczycy – choroba de Quervaina	493
Przewlekłe limfocytarne zapalenie tarczycy – choroba Hashimoto	493
Wole Riedla	494
Wole mięsaszowe obojętne	495
Wole guzkowe obojętne	495
Rak tarczycy	496
Wpływ niektórych leków na tarczycę	497
Wpływ amiodaronu na tarczycę	497
Wpływ interferonu alfa na tarczycę	498
Nadczynność i niedoczynność tarczycy w ciąży	498
7.4. Choroby przytarczyc. <i>Maria Górska</i>	498
Regulacja metabolizmu wapnia	498
Pierwotna nadczynność przytarczyc	501
Wtórna nadczynność przytarczyc	502
Trzeciorzędowa nadczynność przytarczyc	503
Niedoczynność przytarczyc	503
Rzekoma niedoczynność przytarczyc	504
7.5. Zespoły zaburzeń wielu gruczołów wewnątrzwydzielniczych. <i>Maria Górska</i>	505
Zespoły mnogiej gruczołowatości wewnątrzwydzielniczej	505
Autoimmunologiczne zespoły niedoczynności wielogruzołowej	507
7.6. Zaburzenia funkcji gonad. <i>Sławomir Wolczyński</i>	507
Pierwotna niewydolność gonad	508
Jajnik	508
Zespół Turnera	508
Zespół Sweyera	509

Dysgenezja jajników o innej etiopatogenezie	509
Wtórna niewydolność jajników	509
Jądro	510
Wtórne zaburzenia funkcji gonad	511
Niewydolność podwzgórzowo-przysadkowa	511
Zaburzenia funkcji gonad spowodowane hiperprolaktynemią	512
7.7. Cukrzyca. Małgorzata Szelachowska	514
Definicja	514
Klasyfikacja cukrzycy	515
Patogeneza	515
Patogeneza cukrzycy typu 1	515
Patogeneza cukrzycy typu 2	515
Kryteria rozpoznania cukrzycy	516
Kryteria wykonania badań przesiewowych w kierunku cukrzycy	518
Powikłania cukrzycy	518
Wartości docelowe w leczeniu cukrzycy	518
Leczenie cukrzycy	519
Leczenie nefarmakologiczne	519
Doustne leki przeciwcukrzycowe stosowane w cukrzycy typu 2	521
Insulinoterapia	522
Hipoglikemia	525
7.7.1. Powikłania cukrzycy. <i>Maria Górka</i>	526
Ostre powikłania cukrzycy	526
Kwasica ketonowa i śpiączka hiperosmolarna	526
Przewlekłe powikłania cukrzycy	528
Rozdział 8. Choroby reumatyczne	533
8.1. Epidemiologia chorób reumatycznych. <i>Maria Majdan</i>	533
8.2. Badania diagnostyczne w chorobach reumatycznych. <i>Jacek Szechiński</i>	534
Wywiad chorobowy (anamneza)	535
Badania fizykalne (przedmiotowe)	535
Badania laboratoryjne	537
Badania obrazowe	537
8.3. Choroby układu ruchu. <i>Jacek Szechiński</i>	540
8.3.1. Zapalenia stawów z zajęciem stawów kręgosłupa	540
Zesztywniające zapalenie stawów kręgosłupa (ZZSK)	542
Łuszczykowe zapalenie stawów (ŁZS)	542
Zespół Reitera. Reaktywne zapalenia stawów	543
Spondyloartropatie towarzyszące zapalnym chorobom jelit	543
Spondyloartropatia niezróżnicowana	544
8.3.2. Choroby stawów związane z infekcją. <i>Jacek Szechiński</i>	544

Bakteryjne zapalenie stawów	544
Choroba z Lyme	546
Gruźlica kostno-stawowa	546
Grzybica (zmiany w układzie kostno-stawowym w przebiegu infekcji grzybiczej)	547
Wybrane infekcje wirusowe	547
Gorączka reumatyczna	548
8.3.3. Choroba zwyrodnieniowa stawów. <i>Jacek Szechiński</i>	549
8.3.4. Zapalenia stawów wywołane przez kryształę. <i>Jacek Szechiński</i>	552
Dna	552
Dna rzekoma (chondrokalcynoza)	553
8.3.5. Zespoły bólowe układu ruchu. <i>Leszek Szczepański</i>	553
Cechy kliniczne bólu jako ważne wskazówki diagnostyczne	554
8.3.6. Reumatyzm tkanek miękkich. <i>Leszek Szczepański</i>	561
Wielomiejscowe zespoły bólowe pochodzące z tkanek miękkich	561
Miejscowe zespoły bólowe pochodzące z tkanek miękkich	562
8.3.7. Osteoporoza. <i>Leszek Szczepański</i>	563
Diagnostyka osteoporozy. Osteodensytometria	564
Biochemiczne markery przemian kostnych	565
Czynniki ryzyka	566
Zapobieganie	566
Leczenie	567
8.4. Układowe choroby tkanki łącznej. <i>Maria Majdan</i>	568
Uwagi wstępne	568
8.4.1. Reumatoidalne zapalenie stawów. <i>Jacek Szechiński</i>	569
8.4.2. Toczeń układowy trzewny. <i>Maria Majdan</i>	572
Ciąża u pacjentek chorych na toczeń	576
8.4.3. Zespół antyfosfolipidowy. <i>Maria Majdan</i>	576
8.4.4. Twardzina układowa. <i>Maria Majdan</i>	578
8.4.5. Zapalenie wielomięśniowe i zapalenie skórno-mięśniowe. <i>Maria Majdan</i>	580
8.4.6. Zespół Sjögrena. <i>Maria Majdan</i>	582
8.4.7. Mieszana choroba tkanki łącznej. <i>Maria Majdan</i>	584
8.4.8. Zespoły nakładania. <i>Jacek Szechiński</i>	586
8.4.9. Układowe zapalenia naczyń. <i>Maria Majdan</i>	587
8.5. Fizjoterapia i rehabilitacja w chorobach układu ruchu. <i>Witold Rongies</i>	590

Rys historyczny rehabilitacji	590
Charakterystyka współczesnej rehabilitacji	592
Podział rehabilitacji	593
Podsumowanie	595
Rozdział 9. Choroby alergiczne	597
9.1. Patomechanizm chorób alergicznych. <i>Anna Bodzenta-Lukaszyk</i>	597
9.2. Diagnostyka chorób alergicznych. <i>Jerzy Kruszewski</i>	599
Ogólne zasady diagnostyki chorób alergicznych	599
Testy skórne	600
Punktowe testy skórne	600
Testy śródskórne	603
Naskórkowe testy płatkowe	603
Oznaczanie całkowitych i alergenowo swoistych IgE w surowicy	604
9.3. Leczenie chorób alergicznych. <i>Jerzy Kruszewski</i>	605
Ograniczanie narażenia na alergen	605
Zalecenia mające na celu zmniejszenie prawdopodobieństwa wystąpienia choroby alergiczej	605
Zalecenia ograniczania narażenia na alergeny wziewne w profilaktyce wtórnej chorób alergiczych	606
Immunoterapia alergenowa	606
Farmakoterapia chorób alergicznych	607
Adrenalina	608
Beta-mimetyki	608
Alfa-mimetyki	608
Leki przeciwcholinergiczne	608
Leki przeciwhistaminowe	609
Leki stabilizujące komórki tuczne	609
Metyloksantyny	609
Leki przeciwleukotrienowe	609
Glikokortykosteroidy	610
Leki immunomodulujące	610
9.4. Kliniczne postacie chorób alergicznych	611
9.4.1. Anafilaksja, wstrząs anafilaktyczny. <i>Jerzy Kruszewski</i>	611
Przyczyny	612
Patogeneza	613
Obraz kliniczny	614
Leczenie wstrząsu anafilaktycznego	615
9.4.2. Obrzęk naczynioruchowy Quinckego. <i>Jerzy Kruszewski</i>	617
9.4.3. Alergiczny nieżyt nosa. <i>Anna Bodzenta-Lukaszyk</i>	619

Występowanie	619
Patogeneza ANN	619
Diagnostyka	620
Leczenie	620
9.4.4. Astma. <i>Iwona Rzymowska-Grzelewska</i>	621
Występowanie	622
Patogeneza astmy	622
Czynniki ryzyka i genetyczna predyspozycja do rozwoju astmy	622
Podział astmy i diagnostyka	623
Badania czynnościowe płuc	623
Diagnostyka alergologiczna	623
Stopnie ciężkości astmy	624
Leczenie	625
Szczególne postaci astmy	625
9.4.5. Alergia na leki. <i>Marek Jutel</i>	626
Czynniki ryzyka	626
Mechanizmy alergii na leki	627
Objawy	627
Reakcje anafilaktyczne	627
Diagnostyka alergii na leki	628
Zapobieganie i leczenie	629
9.4.6. Alergia na jad owadów. <i>Anna Bodzenta-Łukaszyk</i>	629
Epidemiologia	629
Patogeneza	630
Obraz kliniczny i diagnostyka	630
Leczenie	630
9.4.7. Choroby alergiczne skóry. <i>Iwona Rzymowska-Grzelewska</i>	630
Pokrzywka	630
Atopowe zapalenie skóry	632
9.4.8. Alergia zawodowa. <i>Marek Jutel</i>	633
Postacie kliniczne w alergii zawodowej	633
Rozdział 10. Choroby zakaźne i niedoborów immunologicznych	637
10.1. Zakażenie HIV – epidemiologia. <i>Anna Boroń-Kaczmarek</i>	637
Przebieg kliniczny zakażenia HIV. <i>Magdalena Leszczyszyn-Pynka</i>	639
Diagnostyka zakażenia HIV. <i>Anita Wnuk</i>	643
Markery diagnostyczne zakażenia wirusem HIV	643
Techniki wykrywające obecność wirusa	646
Podsumowanie	647
Leczenie antyretrowirusowe. <i>Dorota Bander</i>	647
10.2. Wirusowe zapalenia wątroby. <i>Janusz Cianciara</i>	651

Wirusowe zapalenie wątroby typu A	652
Drogi zakażenia	652
Sytuacja epidemiczna zakażeń HAV w Polsce	652
Diagnostyka zakażenia HAV	653
Przebieg kliniczny	653
Wirusowe zapalenie wątroby typu B	654
Sytuacja epidemiczna zakażenia HBV w Polsce	655
Drogi zakażenia HBV	656
Diagnostyka zakażenia HBV	656
Ostre wirusowe zapalenie wątroby typu B	657
Nadostre zapalenie wątroby (<i>hepatitis fulminans</i>)	657
Nosicielstwo HBsAg	657
Przewlekłe zapalenie wątroby typu B (PZW B)	657
Marskość wątroby i pierwotny rak wątrobowokomórkowy	658
Choroby pozawątrobowe związane z zakażeniem HBV	658
Wirusowe zapalenie wątroby typu C	659
Genotypy HCV	659
Sytuacja epidemiologiczna na świecie i w Polsce	659
Drogi zakażenia	659
Diagnostyka zakażenia HCV	660
Ostre wirusowe zapalenie wątroby typu C (WZW C)	660
Przewlekłe zapalenie wątroby typu C (PZW C)	661
Marskość wątroby i pierwotny rak wątrobowokomórkowy	661
Objawy pozawątrobowe związane z zakażeniem HCV	662
 10.3. Leczenie wirusowych zapaleń wątroby. <i>Janusz Cianciara</i>	 664
Leczenie ostrego wirusowego zapalenia wątroby typu A, B i C	664
Leczenie przewlekłego wirusowego zapalenia wątroby typu B i typu C	665
Leczenie przewlekłego zapalenia wątroby typu B (PZW B)	666
Leczenie chorych z marskością pozapalną wątroby (HBsAg+)	667
Leczenie przewlekłego zapalenia wątroby typu C (PZW C)	668
Leczenie marskości wątroby związanej z zakażeniem HCV	670
Objawy uboczne związane z leczeniem IFN alfa i rybawiryną	670
 10.4. Profilaktyka zakażeń wirusami hepatotropowymi. <i>Małgorzata Pawłowska, Waldemar Halota</i>	 673
Profilaktyka zakażeń HAV	673
Profilaktyka zakażeń HBV	674
Profilaktyka poekspozycyjna	675
Profilaktyka zakażeń HCV	676
Zapobieganie zawodowym zakażeniom pracowników ochrony zdrowia	676
 10.5. Inne choroby zakaźne	 678
Posocznica jako przykład zespołu ogólnoustrojowej reakcji zapalnej (SIRS). <i>Patryk Smoliński, Andrzej Gładysz</i>	678

Biegunki zakaźne. <i>Marcin Czarnecki, Andrzej Gładysz</i>	680
Diagnostyka i leczenie	683
Egzotoksemie. <i>Aleksandra Szymczak, Andrzej Gładysz</i>	683
Tężec	684
Zatrucie jadem kiełbasianym (botulizm)	684
Błonica	685
Choroby wysypkowe. <i>Katarzyna Fleischer, Andrzej Gładysz</i>	686
Zakażenia EBV. Mononukleozą zakaźną. <i>Sylvia Serafińska, Andrzej Gładysz</i>	686
Cytomegalia. <i>Monika Pazgan-Simon, Andrzej Gładysz</i>	690
Choroby zakaźne – nowe zagrożenia. <i>Sylvia Serafińska, Andrzej Gładysz</i>	691
Gorączki krwotoczne	692
Wirus zachodniego Nilu	692
Ptasia grypa	692
Zakażenia zakładowe. <i>Weronika Rymer, Andrzej Gładysz</i>	693
Definicje	693
Epidemiologia	693
Etiologia	694
Źródło i drogi szerzenia się zakażeń	695
Kliniczne postaci zakażeń zakładowych	695
Zapobieganie zakażeniom zakładowym	695
Rozdział 11. Choroby pasożytnicze - parazytozy	697
11.1. Część ogólna. <i>Danuta Prokopowicz</i>	697
11.2. Część szczegółowa	698
11.2.1. Balantidioza – szparkoszyca. <i>Danuta Prokopowicz</i>	698
11.2.2. Filariozy. <i>Danuta Prokopowicz, Magdalena A. Rogalska</i>	699
11.2.3. Giardioza. <i>Danuta Prokopowicz, Magdalena A. Rogalska</i>	700
11.2.4. Glistnica – askarioza. <i>Danuta Prokopowicz</i>	701
11.2.5. Izosporoza. <i>Danuta Prokopowicz</i>	702
11.2.6. Kapilarioza jelitowa. <i>Danuta Prokopowicz</i>	703
11.2.7. Kryptosporydioza. <i>Danuta Prokopowicz</i>	703
11.2.8. Leiszmaniozy. <i>Danuta Prokopowicz</i>	704
11.2.9. Motyllica wątrobowa – fascjoloza. <i>Danuta Prokopowicz</i>	705
11.2.10. Owsica. <i>Danuta Prokopowicz</i>	705
11.2.11. Pełzakowica. <i>Danuta Prokopowicz, Magdalena A. Rogalska</i>	706
11.2.12. Rzęsistkowica. <i>Danuta Prokopowicz</i>	707
11.2.13. Schistosomatozy. <i>Danuta Prokopowicz</i>	708
11.2.14. Świerzb. <i>Danuta Prokopowicz</i>	709
11.2.15. Tasiemczyce. <i>Danuta Prokopowicz, Magdalena A. Rogalska</i>	709
11.2.16. Tęgoryjcowatość dwunastnicy. <i>Danuta Prokopowicz</i>	710
11.2.17. Toksoplazmoza. <i>Danuta Prokopowicz, Magdalena A. Rogalska</i>	711
11.2.8. Trypanosomozy. <i>Danuta Prokopowicz</i>	712
11.2.19. Węgorzycyca. <i>Danuta Prokopowicz</i>	713
11.2.20. Włosogłowczyca. <i>Danuta Prokopowicz</i>	714
11.2.21. Włośnica. <i>Danuta Prokopowicz, Magdalena A. Rogalska</i>	714
11.2.22. Wszawica. <i>Danuta Prokopowicz</i>	715
11.2.23. Zimnica – malaria. <i>Danuta Prokopowicz, Magdalena A. Rogalska</i>	716

Rozdział 12. Ostre zatrucia. Janusz Pach	719
Podstawowe pojęcia z zakresu toksykologii	719
Organizacja leczenia ostrych zatruc w Polsce	721
Zasady rozpoznawania ostrych zatruc	723
Ogólne zasady postępowania w ostrych zatruciach	725
Ważniejsze zabiegi ratownicze stosowane w ostrych zatruciach	726
Płukanie żołądka	727
Odrutki nieswoiste	728
Zatrucia lekami	729
Leki nasenne, uspokajające i przeciwłękowe	729
Pochodne kwasu barbiturowego (barbiturany)	729
Pochodne benzodiazepiny	729
Leki neuroleptyczne	731
Leki przeciwdepresyjne	732
Leki nasercowe	733
Blokery kanału wapniowego	734
Niesteroidowe leki przeciwzapalne, leki przeciwbólowe	734
Leki psychostymulujące	738
Narkotyki	738
Alkohole	740
Rozpuszczalniki organiczne	741
Środki czyszczące do użytku domowego	744
Środki dezynfekujące	745
Środki do mycia naczyń	745
Gazy duszące	745
Tlenek węgla (CO)	745
Cyjanowodór (kwas pruski) i cyjanki	748
Gazy drażniące	749
Chlor	749
Fluor	749
Fosgen	750
Substancje żrące (kwasy, zasady)	750
Metale ciężkie i ich sole	751
Ołów	751
Czteroetyłek ołowiu	751
Rtęć	752
Kadm	753
Tal	754
Insektycydy (środki owadobójcze)	755
Insektycydy fosforoorganiczne	755
Grzyby trujące	756
Trucizny pochodzenia roślinnego	760
Rośliny doniczkowe	760
Pokrzyk wilcza jagoda (wilcza jagoda)	761
Lulek czarny (lulek jadowity, szalej czarny)	762
Bieluń dziedzierzawa	762
Konwalia majowa	763
Cis pospolity	764
Wawrzynek wilczełyko	764

Dziki bez czarny	764
Rącznik pospolity (<i>Ricinus communis</i> L.)	765
Jady zwierzęce	766
Zatrucia spowodowane przez owady	766
Zatrucia spowodowane ukąszeniem żmii zygzakowatej	766